

نجوم و افلاک

از نگاه ابن عربی

دکتر انوشه شریعت تربقانی

www.ketab.ir

مرئسانه	: شریعت تربقانی، انوشه، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: نجوم و افلاک از نگاه ابن عربی / انوشه شریعت تربقانی.
مشخصات نشر	: تهران: لاهوت، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۳-۳۹-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰ - ۶۲۸ ق. - دیدگاه درباره نجوم
موضوع	: Ibn al-Arabi -- Views on astronomy
موضوع	: نجوم اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: th century -- Islamic astronomy -- Early works to
موضوع	: صورت های فلکی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: th century -- Constellations -- Early works to
ردیفی کنگ	: QB۲۳
ردیفی	: ۵۲۰
شماره ثبت کتاب	: ۵۷۲۲۸۵۷

نام کتاب: نجوم و افلاک از نگاه ابن عربی

مولف: دکتر انوشه شریعت تربقانی

ناشر: انتشارات لاهوت

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

چاپ: احسان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۳-۳۹-۴

آدرس: تقاطع طالقانی و شریعتی - پلاک ۳ - واحد ۱

همراه: ۰۹۱۲۵۰۹۰۹۹۱

تلفن: ۶۶۴۸۸۴۹۶

معرفی کتاب

- ۱- شیخ اکبر محی الدین ابن عربی هر چند به عنوان پایه‌گذار عرفان نظری شناخته می‌شود، ولی شرح مفصل ایشان در مورد طبقات کثیف آسمان می‌تواند مورد استفاده مشتاقان شناخت نجوم و افلاک قرار گیرد.
- ۲- این کتاب را می‌توان به عنوان دایرة المعارف کوچکی از تقسیم‌بندی و شرح اصطلاحات ستاره‌شناسی در نظر گرفت.
- ۳- فصل‌بندی به صورت شروع از این و سطح طبقه تا عرش می‌باشد.
- ۴- از آنجایی که در اغلب آثار ابن عربی، علم رسم‌نشا به طبقات سماوی، توضیح و تقسیم‌بندی کاملی از آنها ارائه نشده است، خواندن این کتاب به تمام خوانندگان آثار ایشان سودمند است.
- ۵- در اکثر کتابی می‌توان شرح ساده و قابل فهمی از واژه‌های تخصصی در نجوم (مانند سدرۃ المنتهی، بیت المعمور، ایام و جلال، یوم الرزب، یوم ذی المحاراج، دهر و غیره) یافت، اما در این اثر تمامی آنها با جزئیات شرح داده شده‌اند.
- ۶- ابن عربی معتقد است علم رصد و ستاره‌شناسی منتفی به فلک کواکب می‌شود. زیرا علم آنها به زکات ستارگان در دنیای فیزیک ختم می‌شود. دستیابی به دانش ستاره‌شناسی فراتر از فلک اطلس نیاز به کشف و شهود و یا نقل قول از بزرگان دارد.
- ۷- در انتهای چند بند برداشته شده از یک منبع، شافی و دقیق آن داخل قلاب آورده شده است تا خوانندگان گرامی در صورت نیاز بتوانند به آسانی به آنها مراجعه نمایند.
- ۸- تلاش شده است که از آوردن نظرات شخصی پرهیز شود تا تمام مطالب کتاب نوشته‌های دلنشین خود شیخ باشند.

اسامی فصول

- فصل اول - کلیات ۲۷
- فصل دوم - سرای دنیا: زمین ۷۳
- فصل سوم - آسمان اول: قمر (ماه) ۹۷
- فصل چهارم - آسمان دوم: عطارد (نیر) ۱۱۳
- فصل پنجم - آسمان سوم: زهره (ناہید) ۱۲۱
- فصل ششم - آسمان چهارم: شمس (خورشید) ۱۲۹
- فصل ہفتم - آسمان پنجم: مریخ (ہرام) ۱۵۱
- فصل ہشتم - آسمان ششم: مشتری (اورمز) ۱۵۹
- فصل نہم - آسمان ہفتم: زحل (کیوان) ۱۶۹
- فصل دہم - سدرۃالمنتهی و بیت المعمور ۱۸۳
- فصل یازدہم - فلک کواکب (ستارہ دار): فلک منازل، ستارگان ثابتہ (ثواب) ۱۹۵
- فصل دوازدہم - فلک اطلس (بدون ستارہ): فلک اقصی، فلک البروج ۲۶۵
- فصل سیزدہم - کرسی: عرش کریم ۲۹۹
- فصل چہار دہم - عرش: عرش رحمانیت، فلک الافلاک ۳۱۵
- فصل پانزدہم - فلک حیات: عرش مشیت، عرش ہویت، اسمای اسماء ۳۳۷
- فصل شانزدہم - روز ۳۴۵
- فصل ہفدہم - دہر و آیام ۳۶۷

فهرست

فصل اول - کلیات

۲۹	آفرینش آسمان‌ها و زمین
۳۱	ترتیب آفرینش عالم
۳۶	زمان خلق
۳۹	ارواح آسمان‌ها
۳۹	دود اشتراق
۴۰	سراپهانی
۴۰	رتق و رتیق
۴۱	مادر و پدر
۴۱	آمنای فرشتگان
۴۲	نه‌گانه بودن افلاک
۴۲	اعمال باطن و ظاهر
۴۳	نجم و فلک
۴۴	دایره مرکزی
۴۵	عالم بین مرکز و محیط
۴۶	حقیقت
۴۹	حرکت آسمان‌ها و زمین
۵۰	حرکت فلک
۵۰	حرکت ارادی و عرضی
۵۱	زیادی و کمی
۵۲	علم قلم
۵۲	روزی
۵۳	استداره
۵۳	آثار استداره
۵۴	عدم تکرار

۵۴	سببیت
۵۵	تعقل و تکلیف
۵۶	زاد و ولد
۵۶	طلب عالم عنصری
۵۷	حرکت دنیا
۵۸	طواف هفت گانه
۵۸	شوطهای هفت گانه
۵۹	اجتماع و انفراد
۵۹	ودعت نشأه انسان
۶۱	وی الوم
۶۱	آثار علوی
۶۲	علم فلک
۶۲	جاء بنار اهی الوم
۶۳	رمل
۶۳	تابش های ستارگان
۶۳	نکاح با ارکان و عناصر
۶۴	امر الهی
۶۶	مسخرات به امر
۶۶	اسرار ستارگان
۶۷	نور ستارگان
۶۸	مصایب
۶۸	نظیر در انسان
۷۰	منجم
۷۱	سعد و نحس

فصل دوم - سرای دنیا: زمین

۷۵	خلقت زمین
۸۴	عناصر

۸۴	 تربیت اجساد معدنی
۸۵	 استحالات
۸۷	 عمر دنیا
۸۷	 زایل گشتن انسان کامل
۸۸	 مدت هر برج
۸۹	 دیگرگونی در آخرت
۹۰	 عمر جهول
۹۰	 پیوستگی جنو- بین آسمان و زمین
۹۰	 موضع نظر حه
۹۱	 هفت اقلیم
۹۳	 هفت طبقه زمین
۹۴	 ابدال هفت گانه
۹۵	 عقل زمین و آسمان
۹۶	 محلّ خلیفه

فصل سوّم - آسمان اوّل: قمر (ماه)

۹۹	 روحانیت آدم ﷺ
۱۰۱	 انعکاس نور خورشید
۱۰۱	 فرمان قمر
۱۰۲	 دوشنبه
۱۰۳	 منازل
۱۰۴	 از هلال تا بدر
۱۰۵	 شکافته شدن ماه
۱۰۶	 ماه های قمری
۱۰۸	 اسامی ماه های قمری
۱۰۹	 بنده کامل مفرد

فصل چهارم - آسمان دوم: عطارد (تیر)

روحانیت مسیح ﷺ	۱۱۸
فرمان عطارد	۱۱۹
اقلیم ششم و بدل آن	۱۲۰
المحصی	۱۲۰

فصل پنجم - آسمان سوم: زهره (ناهید)

روحانیت یوسف ﷺ	۱۲۴
فرمان زهره	۱۲۵
اقلیم پنجم و بدل آن	۱۲۶
المصور	۱۲۷

فصل ششم - آسمان چهارم: شمس (خورشید)

روحانیت ادریس ﷺ	۱۳۱
فرمان شمس	۱۳۳
اقلیم چهارم و بدل آن	۱۳۴
کسوف و خسوف	۱۳۵
علت	۱۳۵
بیم‌بندگان	۱۳۶
آیات الهی	۱۳۶
حجاب عقل و نفس	۱۳۷
حکم کسوف در زمین	۱۳۸
بزرگ‌ترین ستر	۱۳۹
اختیار خورشید	۱۴۰

۱۴۱	الظاهر و الباطن
۱۴۲	خبأ
۱۴۳	النور
۱۴۴	سير
۱۴۵	مرکز افلاک
۱۴۶	نور روشن کننده
۱۴۷	یوم
۱۴۷	علو و غروب
۱۴۸	طول روز و شب
۱۴۹	روز پدر و شب مادر

فصل هفتم - آسمان پنجم: مریخ (بهمن)

۱۵۴	روحانیت هارون
۱۵۶	فرمان مریخ
۱۵۶	اقلیم سوم و بدل آن
۱۵۷	القاهر

فصل هشتم - آسمان ششم: مشتری (اورمزد)

۱۶۱	روحانیت موسی
۱۶۶	فرمان مشتری
۱۶۷	اقلیم دوم و بدل آن
۱۶۷	العلیم

فصل نهم - آسمان هفتم: زحل (کیوان)

۱۷۲	روحانیت ابراهیم
-----	-----------------

۱۷۸.....	فرمان زحل
۱۷۹.....	اقلیم اول و بدل آن
۱۷۹.....	مکر پنهان
۱۸۰.....	حرکت جبری و ارادی
۱۸۱.....	روز شنبه
۱۸۲.....	برج اسد

فصل دهم - سدره المنتهی و بیت المعمور

۱۸۵.....	سدره المنتهی
۱۸۷.....	انتهای اعمال
۱۸۹.....	الرب و منه
۱۸۹.....	محل
۱۹۰.....	سرچشمه نهرهای بهشتی
۱۹۱.....	بر گونه نشاء انسان
۱۹۲.....	بیت المعمور
۱۹۳.....	اختیار
۱۹۴.....	ضراح

فصل یازدهم - فلک کواکب (ستاره دار): فلک منازل، ستارگان، ثوابت

۱۹۷.....	خلقت
۱۹۷.....	منازل
۲۰۰.....	دوازده کره
۲۰۰.....	فلک حروف
۲۰۲.....	هفت حقیقت
۲۰۴.....	حرکت ثوابت
۲۰۶.....	پدید آمدن

۲۰۶	زمین محشر
۲۰۷	ترازوها
۲۰۹	مواقف پنجاه گانه
۲۰۹	پل صراط
۲۱۱	جهنم
۲۱۱	طالع آفرینش
۲۱۱	محل جهنم
۲۱۲	مجاوده جهنم
۲۱۲	دره های جهنم
۲۱۵	درکاه و گداز جهنم
۲۱۶	منازل دوزخ
۲۱۷	ستارگان جهنم
۲۱۹	منزل هلاک
۲۲۸	دوزخ اعمال
۲۲۸	اشتراک و امتیاز با بهشتیان
۲۲۹	تقدیر ستارگان
۲۳۰	دیوار بین بهشت و دوزخ
۲۳۱	بهشت
۲۳۲	طالع بهشت
۲۳۲	تکوین در بهشت
۲۳۳	بهشت حسّی و معنوی
۲۳۳	تالیات
۲۳۴	منازل بهشت
۲۳۴	دره های بهشت
۲۳۵	باب ربّان
۲۳۶	درجات جنت

۲۳۷.....	نخستین بهشت.....
۲۳۸.....	بهشت عدن.....
۲۳۹.....	درجات بهشت بر شمار درکات دوزخ.....
۲۴۱.....	بهشت‌های سه‌گانه و نه‌های چهارگانه.....
۲۴۱.....	میوه‌های بهشت.....
۲۴۲.....	زمین بهشت و سقف جهنم.....
۲۴۳.....	پنج‌ره‌های بهشت‌ها.....
۲۴۳.....	درخت مؤسسه.....
۲۴۶.....	نابیان دوازده‌گانه.....
۲۴۷.....	کُر، سیر و آتش بهشت.....
۲۴۸.....	سرزمین حقیقت یا بازار بهشت.....
۲۴۹.....	سبیه آن‌ها.....
۲۵۰.....	سرشت.....
۲۵۰.....	مجلس رحمت.....
۲۵۱.....	مراسم ورود.....
۲۵۲.....	شهرها.....
۲۵۳.....	خاک و میوه‌اش.....
۲۵۵.....	دروازه شهرها.....
۲۵۵.....	خورشید.....
۲۵۶.....	زمین لرزه.....
۲۵۶.....	کعبه.....
۲۵۷.....	دریاها.....
۲۵۸.....	مخلوقات.....
۲۵۸.....	زنان آنجا.....
۲۵۸.....	حالات و رنگ‌ها.....
۲۵۹.....	مُرکب.....
۲۵۹.....	پادشاهان.....
۲۶۱.....	مملکت‌داری.....

فصل دوازدهم - فلک اطلس (بدون ستاره): فلک اقصی، فلک البروج

۲۶۷	رمزیت دوازده
۲۶۸	نقیبان و مهتران دوازده گانه
۲۷۰	دوازده امام
۲۷۰	والیان دوازده گانه
۲۷۱	سم کرسی
۲۷۲	احکام
۲۷۲	حکم طریقت
۲۷۳	حکم بر عالم سناص
۲۷۳	آیام
۲۷۴	پدید آمدن در بهشت
۲۷۴	دوازده فرشته
۲۷۴	میزان
۲۷۵	رستاخیز
۲۷۵	شروع گردش زمان
۲۷۶	پایان گردش زمان
۲۷۷	عقرب
۲۷۷	قوس
۲۷۸	جدی
۲۷۸	دلو
۲۷۸	حوت
۲۷۸	حمل
۲۷۸	ثور
۲۷۹	جوزا
۲۷۹	سرطان

۲۸۰	اسد
۲۸۰	سنبله
۲۸۰	ظهور خلیفه
۲۸۰	بروج
۲۸۱	درجات فلک
۲۸۲	نسبت بروج به منزل
۲۸۴	حیرت
۲۸۵	تفاوت بروج
۲۸۶	مزاج بروج
۲۸۸	نشأه انسان
۲۸۹	برج دوزیان
۲۸۹	گردش بی انتها
۲۹۰	یوم
۲۹۱	بهشتیان
۲۹۲	عامل چرخش
۲۹۳	درجات فلکی
۲۹۴	عالم مثل
۲۹۴	نهایت خلاء
۲۹۶	مقام جبرائیل
۲۹۶	نهایت رصد

فصل سیزدهم - کرسی: عرش کریم

۳۰۴	آبادکنندگان
۳۰۴	حرف کاف و منزلت نثره
۳۰۵	دو قدم
۳۰۵	انقسام کلمه
۳۰۶	امر و نهی

۳۰۶	رحمت و غضب
۳۰۶	جبر و اختیار
۳۰۷	آفرینش زوج
۳۰۹	قرآن کریم
۳۱۰	امهات اسماء
۳۱۱	نسبت با عرش
۳۱۳	قرارگاه
۳۱۳	خروج از کرسی

فصل چهاردهم عرش عرش رحمانیت، فلک الافلاک

۳۱۷	عروج به عرش
۳۱۸	از آب
۳۱۹	حیات و مرگ
۳۱۹	صور اعمال
۳۲۰	حرکت
۳۲۰	دوری و گردشی
۳۲۱	دولت استقرار
۳۲۲	حکم دوزخیان
۳۲۲	عرش مطلق
۳۲۳	اختیار عرش
۳۲۴	منتهای اجسام
۳۲۵	احاطه به علم
۳۲۵	سید و نصبت درجه
۳۲۶	پایه‌های عرش
۳۲۶	فرشتگان گرداگرد عرش
۳۲۷	تجلی خداوند

۳۲۸		استوی بر عرش
۳۲۸		ظهور قدرت
۳۳۰		حاملان عرش
۳۳۱		چهار در دنیا
۳۳۲		پایه‌ها
۳۳۳		زکات‌دهندگان
۳۳۳		نسبت‌های الهی
۳۳۴		حاملان در بسمله
۳۳۴		زیان عر -
۳۳۵		مخوردن جسم، روح، غذا و مرتبه
۳۳۵		پایداری
۳۳۶		صور مقامات

فصل پانزدهم - فلک حیات: عرش و نسبت عرش هویت، اسمای اسماء

۳۳۹		تفاوت عرش‌ها
۳۳۹		معلومات چهار گانه
۳۴۰		حقیقت کلی
۳۴۲		فلک نسبی
۳۴۲		عماء

فصل شانزدهم - روز

۳۴۷		تقسیم‌بندی
۳۴۷		رقایق
۳۴۸		روز و شب
۳۴۸		تکرار
۳۴۹		نکاح
۳۵۰		معنی

مقدمه

با به کار بردن عقل می‌توان به این نتیجه رسید که فاعلی جز خداوند نیست. رسول خدا ﷺ دریافت‌های الهی خود را با زیباترین عبارات و لطیف‌ترین اشارات بیان داشته است. از درباره خرافات افرادی که همه چیز را به آسمان و ستارگان نسبت می‌دادند، فرمود: «اتدرون ماذا قال ربكم؟ قال اصبح من عبادى مؤمن بى و كافر بالكواكب، كافر بى و مؤمن بالكواكب فاما من قال مطرنا بفضل الله و رحمته فذلك مؤمن بى كافر بالكواكب، و من قال مطرنا بنوء كذا و كذا فذلك كافر بى مؤمن بالكواكب»^۱ = آیا می‌دانید پروردگارتان چه فرمود؟ فرمود: دسته‌ای از بندگانم صبح می‌کنند، در حالی که مؤمن به من هستند و کافر به ستارگان و کافر به من و مؤمن به ستارگان. اما آن کس که گفت: باران به فضل و رحمت الهی بر ما فرود آمد، او مؤمن به من و کافر به ستارگان است و آن کس که گفت فلان ستاره ما را باران داد، او کافر به من و مؤمن به ستارگان است.

ابوهریره رضی الله عنه بعد از نقل این حدیث می‌گفت: ما، استاره فتح و گشایش باران داد و سپس این آیه را تلاوت می‌کرد: «آنچه را که خداوند از رحمت برای مردمان گشایش می‌بخشد، آن را بازدارنده‌ای نیست، ۲ - فاطر».

پس رسول خدا ﷺ عده‌ای را بین مؤمنان و کافران قرار داد که فعل را به حکم ایجاد و ابداع به خداوند متعال و به حکم توجه، قصد، انگیزه و کسب به مخلوق نسبت می‌دهند. از وجهی که خداوند متعال فعل را به آن وجه به بنده خودش نسبت داده فرموده: «خداوند

شما و آن چه را عمل می‌کنید آفریده است، ۹۶ - صافات»، با این که آن عمل در واقع خلق و ابداع اوست (لا اله الا هو). پس کسی را که همه را به ستارگان نسبت داد، کافر نامید. به یاری حق این اثر نیز به پایان رسید و به خواست او چاپ و نشر پیدا کرد که هیچ جنبنده‌ای بی اذن او توان حرکت نیافت و هر چه داریم از رحمت ارحم الراحمین است و بس.

تمام تلاش نویسنده بر آن بوده که هیچ بیانی غیر اظهارات بزرگ‌مرد عرفان نظری، شیخ اکبر محی الدین ابن عربی، نیاورد تا چیزی از حلاوت کلام در حین مطالعه کتاب برای دوستان ایشان کم نشود. همچنین در انتهای هر بند، منبع مورد استفاده آورده شده است تا بتوان رای مانعاً بیشتر به راحتی به آن دست یافت.